Museoliiton kirjallinen asiantuntijalausunto: VNS 2/2024 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

Suomen museoliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2025–2028.

Julkisen talouden suunnitelman vaikutusta museoalaan on vaikea tarkkaan arvioida, koska suunnitelmassa mainitut säästöt kohdennetaan momenteille vasta myöhemmissä budjettiprosesseissa. Säästöjen suuruusluokan perusteella arvioimme, että leikkaukset tulevat heikentämään merkittävästi ainakin joidenkin museoiden toimintaedellytyksiä.

Museoiden valtionosuudet

Pidämme välttämättömänä, että hallitus noudattaa hallitusohjelmansa linjausta turvata museoiden valtionosuudet leikkauksilta. Valtionosuuksien turvaaminen luo edellytyksiä sille, että valtionosuutta saavat museot voivat selviytyä lakisääteisistä tehtävistään ja mm. vastata yhä kasvavaan museopalveluiden kysyntään.

Valtiovarainministeriön ehdotuksessa valtiontalouden kehyspäätökseksi vuosille 2025—2028 mainittiin, että esittävän taiteen ja museoiden valtionosuuksiin kohdistetaan 3,3 miljoonan euron säästö. Valtioneuvoston selonteossa (VNS 2/2024) ei ole vastaavaa mainintaa. Olettaen, että tämä tarkoittaa esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusleikkauksista luopumista, muutos on erittäin myönteinen.

Museoiden rahoituksesta noin 90 prosenttia on julkista tukea. Valtionosuusrahoitus on museoille merkittävä perusrahoitus, joka viitoittaa myös kunnallisen rahoituksen tasoa. Riittävä valtionosuusrahoitus turvaa museoiden toimintakykyä ja mahdollistaa suoriutumisen lakisääteisistä tehtävistä. Museoiden kiinteät menot ovat kasvaneet koko 2020–luvun ajan. Kokoelmien säilyttämisestä ja ylläpidosta koituu väistämättä museoille suuret kustannukset, minkä lisäksi museotyö on työvoimaintensiivistä. Jo nyt museoalan matala palkkataso on muodostumassa ongelmaksi työvoiman saatavuudelle osissa Suomea. Rahoituksen supistuminen vaikeuttaisi tilannetta merkittävästi.

Valtionosuusrahoitus mahdollistaa sitä, että museot voivat huolehtia dokumentointi- ja viranomaistehtävistään. Museot tarvitsevat rahoitusta myös uusien ja ajankohtaisten näyttelyiden tuottamiseen. Lapset ja nuoret ovat museoiden tärkeä ilmaiskävijäryhmä, joiden tulisi jatkossakin päästä kulttuuriperinnön äärelle. Valtakunnallisen museoverkoston toiminta on osa kansallista huoltovarmuutta. Lähes yhdeksän miljoonaa vuotuista museokäyntiä ovat huomattava kulttuurihyvinvoinnin lähde.

Valtionavustukset

Myös valtionavustukset ovat museoille tärkeä ja osalle tärkein valtion rahoituksen muoto, minkä vuoksi valtionavustuksiin kohdistuvat leikkaukset tulevat heikentämään museoiden toimintaedellytyksiä, mikäli leikkaukset tulevat kohdistumaan myös museoiden saamiin avustuksiin. Museot joutuvat sopeuttamaan toimintaansa, mikä tarkoittaa, että ne tulevat vähentämään henkilökuntaa ja supistamaan toimintaansa.

Suurin valtionavustuksen saaja on Kansallisgalleria, jonka osuus museoiden valtionavustusten kokonaissummasta oli vuonna 2022 yli 70 prosenttia (lähde: Museoviraston Museotilasto). Myös monille muille museoille avustukset ovat hyvin tärkeitä. Osalle ne mahdollistavat vakiintunutta perustoimintaa valtionosuuden ohella. Valtionavustuksilla myös tuetaan mm. kulttuuritilojen korjaamista ja perustamista sekä kulttuuriperinnön digitalisointia. Näihin kohdistuvat leikkaukset lisäävät korjausvelkaa ja voivat hidastaa kulttuuriperinnön digitointia sekä museoalan digitaalista siirtymää.

Petra Havu
Suomen museoliitto ry